

סקירות

דיואן שמואל הנגיד: מהדורת ירדן

יצחק אבינרי

דיואן שמואל הנגיד, בן תהלים. מותקן עפ"י כתבי־יד ודפוסים ראשונים, עם מבוא, פירושו, מקורות, שנויי נוסח, רשימת מות, מפתחות, מלון וביבליוגרפיה, עלי ידי ד"ר דב ירדן. "היברו יוניון קולג' פרס", ירושלים תשכ"ו. 486 עמודים ומבוא בן מב עמודים.

"יש אהבה המביאה לידי ידיעה, ויש ידיעה המביאה לידי אהבה". כן אמר לי ביאליק בקיץ של תרצ"א, בשיחתו עמי אגב טיול לפני חצר ביתו. וכדרכו בענינים כאלה, שיש בהם רמז לדברים שבינו לבניה, הסמיך מרוב הגאה וחיך בנחת. המימרה עצמה — לא ידעתי אם שלו היא, אם של אחריה, אך הבאתיה בשם אומרה. הוא אמר זאת לרגל הערה עוקצנית שנדפסה ב"לשוננו" (כרך ג עמ' 307, בחתימת בד"ץ) כלפי סופר צעיר. "עם צעירים מתחייבים לים" — הוסיף ביאליק כמתרעם — "יש לנהוג בזהירות ועל-כל-פנים — גם השולל את דעתם ראוי שיעשה זאת בלי עקיצות". על הדיואן של ר' שמואל הנגיד, במהדורת ד"ר דב ירדן, אפשר לומר בפה מלא: גם אהבה כאן, גם ידיעה כאן. אהבה ומסירות והתמדה רבה נצטרפו לידיעות עמוקות כדי להוציא דיואן בצורה ובתוכן שלפנינו.

החידוש הבולט ביותר בדיואן שלפנינו הוא פירושו הכפול. מהדירי שירים מימי הביניים (בראדי, ביאליק ורבניצקי, דוד ילין) נהגו לתת את פירושו השיר בסוף הספר. ר' חיים בראדי ז"ל, בפירושו לשירי חול של רמב"ע, אף הפליג עד כדי כך שנתן את הפירוש בספר מיוחד, והמבקש לדעת פירושו של שיר מחוייב להזקק לשני ספרים. אמנם יש להודות שזהו הפירוש המפורט והמעמיק ביותר שבכל הפירושים שניתנו לנו עד כה לשירי ימי הביניים, אבל הבאתו בספר נבדל מספר השירים מכבידה על המעיין. גם מההדירים החיים עמנו כיום (אברמסון, הברמן ועוד) נהגו לתת את הפירוש בסוף הספר. אך נראה שכבר עמדו על תקלה זו, מבחינת הפגם בשימוש, ולכן יש שנתנו את הפירוש בצד השיר. כן נהג הרב בראדי ז"ל במהדורה חלקית של מחברות עמנו-אל (ברלין תרפ"ו), וכן נהג פרופ' ח. שירמן בשני הספרים "השירה העברית בספרד ובפרובאנס" (ירושלים,

תשט"ו—תשכ"א). אלא פירושים אלה קצרים בתכלית הקיצור, ובעיקר יצינו את הפסוקים שמהם שאב המשורר או הסתמך עליהם.

כסולל דרך חדשה בשיפור דרכי הפירוש וצורתו אני רואה את ד"ר דב ירדן, שנהירים לו להפליא שבילי שיר-תנו מימי הביניים. אתחלתא בדרך זו היא מהדורת "מחברות עמנואל", שהוציא לאור לפני עשר שנים (ירושלים תשי"ז, בהוצאת מוסד ביאליק). לפי עניות דעתי זוהי מהדורה ראשונה, שהובא בה פירוש מפורט בשולי הדף גופא, ולא פירוש אחד, אלא פירוש כפול: (א) ביאור הענין והמלות; (ב) מראי מקומות של פסוקים או מאי מרי חז"ל שמהם שאב המשורר. במהדורה החדשה של שירי ר' שמואל הנגיד הולך ירדן לשיטתו, ואף הגדיל לעשות לעומת מהדורת מחברות עמנואל: הדפסת הפנים, כלומר שירת הנגיד, באה באותיות גדולות, מאירות עינינו, ואף הפירוש עצמו מרווח יותר במחברות עמנואל. בראש הספר — מבוא מפורט, שבו נתייחד המקום המיוחד כובד ביותר (כמחציתו) ללשון הנגיד. ויפה עשה המהדיר, שכן דבר זה הוא הקרוב ללב הקורא יותר מחילופי נוסחאות וצורות משקלים וכיו"ב. בסוף הספר — מפתחות ממפתחות שונים: מפתח השירים, מפתח החרוזים, מפתח המשקלים, מפתח השמות, מפתח המחברים. הביבליוגרפיה שבסוף הספר, המשתרעת על כ"ב עמודים, מציגה כל מה שנכתב על הנגיד, במשורין או בעקיפין וברמיזה, תחילתה בכתביהם של בני דורו של הנגיד (רב האי גאון, אבן-כלפון, אבן-גבירול ועוד), וסופה בבני דורנו עד שנת תשכ"ו, והיא מביאה לא רק דברים שנדפסו בספרים ובקבצים, אלא אף רשימות שבעתונים יומיים. ויותר מכל המפתחות עם הביבליוגרפיה גם יחד, שמעיתם חשובה מאד, הגדיל המחבר לעשות בששים העמודים של המילון לשירת הנגיד. מילון זה כולל הן את חידושי המלים של הנגיד והן את שימושו (מיוחדים וגם רגילים) באוצרות המקרא והתלמוד. ואין מילון זה אמור רק בשירי הנגיד שבספר שלפנינו, המכיל את בן-התהלים, אלא בכל שירי הנגיד, כלומר גם בבן-משלי ובן-קהלת. אינני חושש שיתפסוני בעבירה על "מליצה", והנגיד אומר בפירוש: לא בא כבושם הזה בחקר שירת ימי הביניים. במילון לשירת הנגיד אנו מוצאים, למשל, התחלל כל-שון דקירה והריגה, מבלוע כלשון כסוי, מזכרת במובן זכירה, המליח במובן געשה מלוח, ועוד הרבה כיוצא באלה, מתוך בן-משלי או בן-קהלת, שמהדירים אחרים

הוצאת הקיבוץ המאוחד

תל-אביב, רח' סוטיץ 27, טל. 246194

הופיעו

מנחם קוטנר

בין פעימות

קובץ שירים ראשון של המשורר. המדורים: בנשמך אותי; יצולי מנוחה; אהובי במתים.

גדעון תלפז

שכונת חאפ

סיפורים של ילדות בארץ—אשת חייל; שכונת חאפ; הלווייתה של סתא, ועוד.

שלמה טבעוני

נער מכרם התימנים

קורות חיים. דרכו של נער עובד בן עדות המזרח מפרכי הכרך אל חיי התנועה והקיבוץ.

ד"ר שלמה אבינרי

משנתו החברתית והמדינית של קארל מארכס

המחבר, מרצה בחוג למדעי-החברה באוניברסיטה העברית, מאיר במחקר מקורי זה את משנתו החברתית והמדינית של מארכס, בעיקר מזווית הראייה של היסודות הפילוסופיים. עם זאת מקנה הספר השקפה כוללת על הזרמים השונים במחקר המארכסולוגי של ימינו.

לא דאגו כלל לפרשם. והרי עוד דוגמה: משוררי ימי הבינים הרבו לכתוב למען במקום יען, כי ראו אסמכתא לכך במקרא; והנה, במילון לשירת הנגיד מפרט ד"ר ירדן את כל המקומות (מאה ויותר) שבהם כתב הנגיד למען במקום יען. במבואו (עמ' ט"ז—יח) הביא ד"ר ירדן "ממ" לוגו המקראי של הנגיד" יותר ממאה שמות ופעלים מקראיים, שהנגיד משתמש בהם בהוראה שונה מן המקובל, מעט או הרבה. דבר זה אין ערוך לחשיבותו, מבחינת הבנתנו בשירת הנגיד ובמקרא גם יחד.

בסוף הספר ניתנה רשימה ארוכה (כשלשים עמוד) של חילופי נוסחאות (לפי כתבי-יד וקטעי גניזה). על פיהם יש אשר יתברר לנו דבר תמוה. והרי בזה פרט אחד מענין ביותר: כולנו למדנו בילדותנו את שירו הידוע של הנגיד "שלח יונה מבשרת, ואם היא לא מספרת". כן נדפס בכל ספרי הלמוד, לרבות את "תולדות השירה העברית בימי הביניים" מאת א. אורינבסקי. בויכוח על "לא" בהוזה (המותר לומר "אני לא יודע"), שנדפס ב"לשוננו" בשנת תרצ"ט בצורת משפט ספרותי, תמך הסניגור את יתדותיו בדוגמה עלובה זו, כאלו למדים הלכות לשון מדרכי המשורר (אגב, הקטיגור, שערער בצדק על השמוש הנהוג כיום, הוא מהדיר הדיואן שלפנינו). והנה מתברר שאך משענת קנה רצוץ כאן: בקובץ "השירה העברית בספרד ובפרובאנס", בעריכת חיים שירמן (ספר א עמ' 117) נדפס "ואם אינה מספרת" (במקום "ואם היא לא מספרת"). נפלאתי מאד על כך, ואת טעם הדבר לא ידעתי, עד שבא ד"ר ירדן ופתר לנו את החידה: הרכבי הוא שהדפיס "ואם היא לא מספרת" אך בשאר כתבי-יד — "ואם אינה מספרת".

ברם, תימה שבקצת מקומות לא ציין המהדיר חילופי נוסחאות, ויש אשר אף העדיף נוסח שאינו נראה ביו-תר: בעמוד 34 — "כברקת מסופרת", ופירש — מעולפת בספירים. במילון ציין זאת בסימן שאלה, כמפקפק. והנה, בקובץ הנ"ל של שירמן — "כברקת מסודרת" (בדלת) והוא עדיף; בעמוד 161 — "והערש בכל בושם אטומה". לפי שירמן — פטומה, והוא עדיף; בעמוד 163 — "ככלה מטוטפת", ופירש — מקושטת, כאלו בנין פועל של טף הוא. לפי שירמן — מעוטפת, וכן נראה; בעמוד 262 — "והבהל והרחף" (נפעל של רחף). לפי שירמן — "והדחף" (בדלת); כאן, לפחות, ציין ירדן את הנוסח האחר, ולא כן בשלש הדוגמאות הקודמות.

הכל יודעים ומודים שמשוררנו בימי הביניים גברה עליהם מאד השפעת הערבית. על השפעה זו בשירת הנגיד עמד המהדיר במבואו בארבעה עמודים (כז—כח). אך הכלל הגדול "תפסת מרובה — לא תפסת" כוחו יפה גם בענין הנדון. לא אדע מה טעם יש לראות ערביזמים בשימוש המצויים במקרא ובלשון חז"ל. למשל: אחרי

במקום אחרי אשר. השמטת "אשר" מצויה במקרא מאות פעמים, וגם אחרי תבת אחרי: "אחרי נמכר גאולה תהיה לו" (בפרשת בהר). וכן "אחר שלח אותו" (ירמיה מ א), ופירשתי זאת בהיכל רש"י ג עמוד קי. כבר עם פעל בעי-בר. הרי זה שימוש הרגיל והמצוי בכל מקורותינו, ומה השפעה ערבית כאן? מה במקום מה ש— יש במקרא: "מה ראיתם עשיתי מהרו עשו כמוני" (שופטים ט מזח). אפילו הערביזם הידוע "ואם" (אפילו אם, אף-על-פי ש...), יש לו סמוכין במקרא (כגון "וחכמת המסכן בזויה"). מכל מקום יש להזהר שלא לציין כפרי השפעה ערבית כל ביטוי ושימוש המשותף לשתי הלשונות.

פגמים של חסר אין בהם משום מגרעת ממשית, ואין לך ספר שיהא שלם מבחינה זו, כי לא תיתכן כאן של-מות. בפירוש גופא לא נתקלתי כמעט בשום מקום שיהא לקוי בחסר: כל דבר הטעון פירוש נתפרש ונתברר (שלא כדרכם של מהדירים המתעלמים מדבר קשה ומפרשים קלות ולא חמורות). אמנם, לפעמים הפירוש קצר ביותר: בשיר א' פירש "לנוחם"—לנחמה; נכון הוא (הברמן, ב"שירי מלחמה" לא פירשו כלל), אך לדעתי ראוי היה להעיר שאין הוא כפשוטו במקרא, שבו אין "נוחם" אלא חרטה או רחמים ("נוחם יסתר מעיני"), ולא נחמה (אבן-שושן טעה בזה במלוננו, כפי שציינתי בחוברת "לשונונו לעם", אדרגיסן ש"ז). או הנה, למשל, תבת "נותך" (עמ' 335) פירש "אשתך", אך לא ציין את המקור לכך מן המקרא ("נות בית תחלק שלל"). קרוב לודאי שקיצורים כאלה באו על-כרחו של המהדיר, שלא להרחיב את ירי-עות הספר יותר מכפי המותר... את מגרעת החסר רואה אני במילון בלבד: (א) קודם-כל חבל שלא צוינו באיזה סימן חידושו הנגיד, להבדיל בינם לבין מלים עתיקות (אם אמנם במבוא הובא פירוט כל החידושים לחוד); (ב) לפעמים הושמטו קצת מראי-מקומות: "ליהט"—יש גם בשיר קצח 2; "חפור"—גם בבן-קהלת ("התהיה בך"); (ג) חסרים במילון כמה וכמה חדושי מלים וצירור פים, האופייניים לשירת הנגיד: גפעל של דלג (בך-משלי תש"ו), הכלם והרגע—כשמות-פעולה (בך-משלי רמג ותתרו); בנין גפעל של סעד, שאב' וכן כמה צירופים, בהם מן השגורים בנינו ונראים כחידוש אחרון, כגון "חטף שיחה" (כנעני זקף צירוף זה לנוכחי, כאלו אני הוא שהשתמשתי בו ראשונה...), "צרות צרורות" ועוד. ותמוה קצת שגם בפירוש החידושים שבמבוא הוש-טו חידושים אחדים שהובאו במילון: בנין גפעל של מאס ונקש, פועל של מוד, ועוד.

לעומת זאת פורטו במבוא כמה וכמה חידושים שכבר נתחדשו לפני הנגיד. המהדיר יודע זאת יפה ואף עמד על כך (עמ' יט), וגם חידושים שצוינו בגוף הספר כחי-דושי הקליר (כגון קרמה במובן קרום, קרימה) פורטו

הוצאת ספרית פועלים בע"מ

תל-אביב, רחוב אלנבי 73, טלפון 611431

ירושלים, סוכנות "תמיר", בנין סנסור 155

טלפון 24808

ספרים חדשים:

נעמי פרנקל / שאול ויוהאנה

ספר שלישי: בנים

בתמונות-חיים ריאליסטיות עזות-ביטוי, המתעלות לדרגת סמל, מיטב עיצובה האמנותי של המחברת, נגול השלב האחרון והמכריע של התנגשות הניגודים שבין היהודי הגרמני הליבראלי והעולם-השטני-החיתתי של גרמניה הנאצית. אפוס רחב יריעה ועמוק נשימה, שהגיע בכרך זה לכלל מיצוי ושלמות.

עם הופעת הספר השלישי של הטרילוגיה הופיעו גם מהדורות חדשות של הספרים א' וב', שזיכו את המחברת בפרטי רופין ואוסישקין.

עליזה עמיר / כמו שיש ירוק

קובץ ראשון למספרת, חברת-קבוץ, בעלת-סיגנון וטבעית-עין. נודעת בסיפוריה שראו-אור במיטב הבמות הספרותיות בארץ.

מכאן ומקרוב

אנתולוגיה של סיפורי יידיש בארץ-ישראל

מבחר מן הפרווה בלשון יידיש שנוצרה בארץ (ובמדינת ישראל), למן ראשית המאה ועד לעצם השנים האחרונות. מאורע נכבד מן הנדירים בשדה הספרות שלנו, כפי שהגדיר המבקר.

מרים ברנשטיין-כהן / בין יום ליום

"בין יום ליום" — אין זה לילה בלבד. זוהי תזווה מתמדת, אם של מפולת נמשכת בזכרון כפייתי, ואם של מאמצים למצוא אחיזה מחדש, למרות סערות הזמנים ו"אני" שהכויב והביא עד-תהום. (בהוצאת ש בא.)

מהדורה חדשה

משה שמיר / הגבול

הרומאן של הזמן רב הכוח והעליזה.

ה"ספריה לעם" נכנסת לשנתה העשירית!

גם השנה היא כוללת ספרים מובחרים
של טובי הסופרים מארצות רבות.
נוסף על ספרי המקור.

ה"ספריה לעם", שתפוצתה מתקרבת ל־30 אלף
בחודש, יכולה להגיש לך את ספריה במחירי
חתימה נמוך ביותר — 15 ל"י לשנה
(12 ספרים) בלי לזוותר על
עריכה קפדנית, תרגום מעולה,
נייר והדפסה משובחים

"ספריה לעם" — מפעל
שרכש אמוץ הכלל
באיכות המשובחת
וצורה נאה גם יחד

את ספרי ה"ספריה לעם"
אפשר להשיג במכירה בודדת
וכן בכריכה קשה
(תפורה, ללא הדבקה)
בתוספת 50 אגורות
למחיר כל ספר

החתימה מתקבלת בבתי-המסחר לספרים,
במועצות הפועלים,
במקומות העבודה ובבית ההוצאה,
תל-אביב, רחוב מזא"ה 22, טלפון 611526.

הוצאת "עם עובד"

במבוא. אין לבוא עם המהדיר בסרוניה על כך, אך על כל
פנים לא היה לו למנות בין החידושים גם מה שנמצא
בלשון חז"ל ובתפילה (כגון הבינוני צמוז, קבוץ, רצוע
וכד'). וקל-יחומר שאסור היה לציין כאן נפעל של נפש,
הנמצא בתורה.

להלן — הערות אחדות של תיקונים:

(א) איה איפה דברך (עמ' 107). אם לא ראה המהדיר
את עצמו רשאי לתקן ולכתוב "אפוא" — על כל פנים
ראוי היה להעיר בפירושו על שיבוש זה, שנשתבשו
בו רבים (כפי שביררת ב"יד הלשון", ע' איפה
ואפוא).

(ב) חמץ כבנין פועל הובא על סמך בן-משלי תתרכד.
לפי מהדורת אברמסון "וחומצה" מפיק הא, והוא
שם ולא פועל. אך אולי יש למהדיר דעה נוגדת או
גירסה אחרת בענין זה.

(ג) חקור ("באגרת חקורה") פירש "מוכן ומותקן". נר-
אית דעת האומרים שמשמעו לשון בזוי ונפתולי ער-
מה (בהשפעת הערבית). אבל גם אם אין דעת ד"ר
ירדן כדעתם — מן הראוי היה להביא סברה זו, כי
מתקבלת היא על הדעת.

(ד) "משלטת" (בן-משלי תתשעה) נראה שענינו שולטת,
ולא משליטה.

סגנונו של המהדיר צה ונקי מכל שמץ התרברבות
"מסוגננת", שאיוו להם בזמן האחרון אהדים מחוקי-
רינו. וכפי ש"אין אומרים בקרו גמל, אלא בקרו
טלה", לפיכך ארשה לעצמי להעיר על קצת פכים
קטנטנים, שהמהדיר מקפיד על שמושם, וראוי להק-
פיד על מניעתם.

"נוסח" עדיף מן "נוסח" (בחולם), וברבים — נוסחים,
ולא נסחים; למרות עדיף מן "חרף"; וקל-יחומר שאין
לומר מדורות (כלשון רבים של מדור), אלא מדורים.
דרך הכתיב של ד"ר ירדן הוא הדרך הישר, והלואי שיל-
כו רבים בעקבותיו. בימים אלה, עת התחילו להטיל יודין
יתירות בלי סוף, עד כדי בלבול דעת הקורא ("הייתה"
במקום היתה, "ביצה" במקום בצה, ובמקום ביצה —
ביצה ?) הנך מרגיש נעימות ונחת למראה הכתיב הנכון
וההגיגי, כתיב שאין בו אותיות יתרות ומבלבלות.

שמות פרטיים של אנשים וכן מספרי השנים — כתב
המהדיר בלא סימנים של ראשי תבות: רשבג, רמבם,
ראבע, ולא רשב"ג וראב"ע. יש להצדיק כתיבה כזו, שכן
נקראות תבות אלה ככתיבתן. אפשר להסכים לשיטה זו
גם במספרי השנים, ביחוד אם אין חשש לקריאה מוט-
עית: תרצא, תרצב (מה שאין כן תרצח ותשכב: כאן
יש להעדיף תרצ"ח ותשכ"ב, וטענת האחיות בטלה ומ-
בוטלת). אבל ד"ר ירדן הפליג קצת, בכתבו אף דת או

דתי במקום ד' ת' (כלומר ד אלפים ותו שנים, או ד ת"י).
דרך זה של צרופי האלפים עם המאות והעשרות והיחיד
דוּת לתבה אחת (דתתי, דתקפ וכד') — לא ראיתי עד כה
בשום ספר, ונראה לי שהמצאת המהדיר היא. איני רואה
המצאה זו, וכדאי שגם המהדיר עצמו לא ימשיך בה, כי
קצת זרות יש בדבר, ולפעמים אף תקלה. תמוהה בעיני
גם השמטת רבי בשם ר' שמואל הנגיד. אמנם, "גדול
מרבן שמו", ובלי "שמואל" הננו אומרים, כמובן, הנגיד.
אבל "שמואל הנגיד" במקום "רבי שמואל הנגיד" נראה
לי כתמוה, ואיני יודע טעמו של קיצוץ זה.

הספר יצא לאור על-ידי "היכרו יוניון קולג' " שבסיני-
סינאטי. יישר כוחו של המהדיר, שלא שקט ולא נח עד
שמצא מקור כספי להוצאת הספר ויכה אותנו במתנה
נאה, שהיא תפארת לעושיה ותפארת לספרותנו. ברם,
נשאלת שאלה, ותמורה היא בעיני: מדוע לא נמצא באר-
צנו מו"ל שיתכבד בהוצאת ספר מפואר ומועיל כזה?
ההכרה שהכריח את המחבר להזקק לחסדי נדיבים באר-
צות-הברית אינו אומר כבוד להוצאותינו.

כתבי יצחק בן-צבי

בהוצאת יד יצחק בן-צבי

בעריכתם הכללית של נשיא המדינה זלמן
שזר, היו"ר, רחל ינאית בן-צבי, אליהו
אילת, בן-ציון דינור, בנימין מזר, חיים
רבין, דוד בנבנישתי

בסדרה הראשונה כלולים הספרים:

1. שאר ישוב

תוכן הספר: תולדות ארץ ישראל היהודית, תוך הדגשת
העיקרון של רציפות הישוב היהודי. בספר שבעה
שערים: הגליל ויישוביו, ערי ארץ ישראל, שרידי
יישובים יהודיים בהרי אדום, בערבה, בהרי יהודה
והנגב, ויישובים יהודיים בלבנון ובסוריה. הספר מחזיק
575 עמוד ומלווה תמונות ומפות.

2. נדחי ישראל

תוכן הספר: קהילות קדומות בארצות האיסלם, כגון:
צפון אפריקה, תימן, כורדיסטאן, בוכרה ועדן, כיתות
בתוך האיסלאם השומרות בסתר את מסורתן היהודית.
המאמרים המכונסים בספר זה הם פרי מחקר של
עשרות שנים, בהן בא המנוח בן-צבי במגע קרוב עם
עדות ושביטים אלה הן בארץ והן בארצות מוצאם. הספר
מחזיק 326 עמוד ומלווה תמונות ומפות.

3. מחקרים ומקורות

תוכן הספר: פרשיות בתולדות היישוב למן גירוש ספרד
ועד התחלת היישוב החדש. המבוססות ברובן על כתבי
יד נדירים; מכתבים מרובים של שליחים שנשלחו לבקש
עזרה בקהילות ישראל באירופה ובארצות המזרח וכן
מחקרים על "כתי תורה הידועים. הספר מחזיק 608 עמוד
ומלווה תמונות רבות.

4. זכרונות ורשומות

מהנעורים ועד שנת 1920
בספר זה כונסו זכרונות של יצחק בן-צבי עד שנת
1920: על ראשית מפלגת "פועלי ציון" ברוסיה, על
תנועת העבודה והיישוב בארץ לפני מלחמת העולם
הראשונה ובמי המלחמה, על ה"חלוץ" והתנדבות
לגדודים העבריים בארצות-הברית ועל חיי הגדוד
העברי בארץ ישראל.
הספר מחזיק 496 עמוד ומלווה תצלומים של בני מש-
פחתו וחבריו.

בסדרה השנייה הופיעו:

ארץ ישראל ויישובה

בימי השלטון העותומני

בספר: תולדות היהודים בארץ ישראל על מאבקם כמי-
עוט קטן על קימו ועל חזון עתידו בתוך סביבה חברתית
זרה ועוינת. תקופה היסטורית זו חשיבותה מיוחדת
להבנת תקופתנו שבאה מיד לאחריה, בשביל הבנת
היסודות של תקומתנו בארץ-ישראל.

הספר מחזיק 474 עמודים ומלווה תצלומים רבים.

את הספרים אפשר להשיג במשרד יד יצחק בן-צבי,
רח' אבן-גבירול 17, ירושלים.

ספרים בודדים אינם נמכרים.

הגדוד העברי, אגרות

באגרות שנשלחו לרחל רעיתו מגולל יצחק בן-צבי
כחייל פרשיות רבות-ערך המשמשות מקור חשוב לתול-
דות הגדודים העבריים, תאורים של החיים היום-יומיים
של החיילים, לבטיהם ומאבקיהם להציב צביון יהודי
לגדודים.

בספר תצלומים רבי ערך של חיי הגדודים.

הספר יופץ ביום מלאות 50 שנה לגדודים.

מחיר הסדרה הראשונה (4 כרכים) — 20 ל"י מחיר
שני הספרים של הסדרה השנייה יחד עם הסדרה
הראשונה — 30 ל"י.